

KE KLERIKŮM O OBRÁCENÍ

I. Nikdo se nemůže obrátit k Pánu, pokud mu nepřijde na pomoc Pánova vůle a jeho v nitru volající hlas.

- 1) Abyste slovo Pánovo slyšeli, proto jste se, jak se domnívám, shromáždili. Nenapadá mi totiž žádný jiný důvod pro který by jste se sešli s tak velkým zájmem. Samozřejmě s tímto přáním souhlasím a spolu s vámi se raduji z vaší chvályhodné horlivosti. Blažení jsou totiž ti, kteří Boží slovo slyší, avšak jen tehdy, když je následují. Blažení jsou ti, kteří myslí na jeho přikázání, avšak jen tehdy, aby podle nich jednali. On má přece slova věčného života a přijde hodina (Jan 5,25) - kéž by tu už byla -, v níž mrtví uslyší jeho hlas a všichni, kteří ho uslyší, budou žít. „Život je totiž součástí Jeho vůle“ (Ž 29,6). A jestliže to chcete vědět: Jeho vůle je, abychom se obrátili. Vždyť si poslechněte jeho samotného: „Což si libuji ve smrti viníka? - je výrok Panovníka Hospodina. Zdalipak nechci, aby se odvrátil od svých cest a byl živ (Ex 18,23). Z těchto slov poznáváme zřetelně, že opravdový život pro nás spočívá jedině v obrácení a nevede k němu žádná jiná cesta, jak také Pán říká: Jestliže se neobráte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského (Mt 18,3). Ano, po právu tam vstupují jenom děti, neboť je pase malý chlapec, který se nám totiž jako takový narodil a byl nám darován. Hledám proto ten hlas, který mají slyšet mrtví, aby podle slyšeného žili. Snad je totiž nutné zvěstovat evangelium i mrtvým. Mezitím mi totiž napadá krátký avšak hlubokomyslný výrok, který vyslovila ústa Pánova, jak dokazuje prorok: „Ty jsi řekl,“ říká a obrací se bezpochyby na Pána svého Boha: „Obráťte se vy, lidské děti“ (Ž 90,3). Nikoliv neprávem musí být zřejmě na lidských dětech požadováno obrácení, které je bezpodmínečně nutné pro hříšníky. Nebeským duchům totiž přísluší spíše chvála, která je vhodná pro spravedlivé, jak zpívá tentýž prorok: „Chval, Sione, svého Boha!“ (Ž 148,12)
- 2) Ostatně výrok: „Ty jsi řekl“ (Ž 93) nemůžeme podle mého soudu nedbale přejít a také ne si jej jenom vyslechnout. Kdo by totiž se odvážil srovnávat s lidskými výroky to, co je tradováno jako výrok Boží? Ano, Boží slovo je živé a plné síly a Jeho hlas zaznívá s nádherou a mocí. Konečně promluvil, a byli stvořeni“ (Ž 149,5). Řekl: „Budiž světlo“ a bylo světlo (Gen 1,3). Řekl: „Obráťte se“ (Ž 93) a lidské děti se obrátily. Tak skutečně je obrácení duší dílem hlasu Božího, nikoliv lidského. Šimon, syn Janův, rybář lidí, který byl právě k tomu Bohem povolán a nasazen, by přesto zůstal bez úspěchu a vzdor celonoční námaze by nic nechytil, dokud nevrhl síť na slovo Pánovo a zahrnul velké množství. Kéž bych i já dnes na toto slovo mohl vrhnout síť Slova a učinil zkušenost o níž je psáno: „Hle, učiní ze svého hlasu hlas síly“ (Ž 68,34). Pronesu-li lež, pak pochází samozřejmě ode mne. Ale snad potom také se dojde k úsudku, že to je můj hlas a nikoliv hlas Pána, kdybych chtěl hledat výhody pro sebe a nikoliv věc Ježíše Krista (Fil 2,21). Když naproti tomu hlásám spravedlnost Boží a hledám čest Boha, i tehdy musím doufat v úspěch pouze od něho a od něj si vyprošovat, aby můj hlas učinil hlasem síly. Napomínám vás, nastavte uši srdce na tento vnitřní hlas a snažte se uvnitř slyšet Boha mluvit tak, jako vně slyšet člověka. Tento hlas je totiž hlasem nádhery a moci (Ž 29,4). Je to on, který působí, že se pouště otřásají (Ž 29,8), který zjevuje tajemství a ukončuje tupost duší.

II. Tento hlas Pána se nabízí všem a proniká ke všem, i vzdorovitou duši si staví před sebe (i se vzdorovitou duší navazuje kontakt).

- 3) Přirozeně se nemusíme namáhat, abychom tento hlas slyšeli; daleko namáhavější je zacpat si uši, abychom neslyšeli. Tento hlas se totiž sám nabízí, sám proniká a neustává klepat na dveře jednotlivců. Je přece psáno: „40 let jsem byl zcela blízko tomuto pokolení a říkal jsem: Neustále se v srdci mýlí“ (Ž 90). Ještě stále je nám docela blízko, ještě stále mluví a ještě snad není nikoho, kdo by chtěl slyšet. Ještě stále říká: „Mýlí se v srdci“, ještě

stále volá Moudrost na náměstích: „Vy nevěrní, obraťte se zpět do srdce.“ Neboť to je počátek řeči Páně a tento výrok se zprvu zdá, že byl určen všem, kteří se vracejí ke svým srdcím. Volá je nejen zpět, nýbrž je také zpět vede a staví je před jejich vlastní oči. Není to totiž jenom mocný hlas, nýbrž i paprsek světla, který lidem stejným způsobem oznamuje jejich hříchy, a to, co je skryto v temnotě, vynáší na světlo. Není však ani nejmenší rozdíl mezi tímto vnitřním hlasem a světlem, protože jeden a tentýž Syn Boží je Slovo Otce a odlesk jeho nádhery. Avšak i bytí duše, které svou vlastností je samo o sobě duchové a jednoduché, zdá se bez rozdělení do smyslů jako celek - pokud je vůbec můžeme nazývat celkem - stejným způsobem vidí a slyší. Co totiž jiného působí onen paprsek nebo slovo než to, že sebe sama poznává? Otvírá se totiž kniha svědomí, znovu se odvíjí bědný běh života, znovu se předkládá velmi smutný příběh, osvěcuje se rozum a vystupující vzpomínka se současně staví před vlastní oči. Oba, rozum i vzpomínka, však nejsou tak úplně vlastnostmi duše, jako když duše sama současně prohlédající a jsouc prohlédnuta, vidí se postavena před vlastní oči a jistým násilným působením vlitých myšlenek je nucena se prozatím posuzovat před svou vlastní soudcovskou stolicí. Kdo by mohl tento soud snést bez zahanbení? „Duše se ve mně rmoutí“ (Ž 42,7), říká prorok Páně a ty se divíš, že před tvými vlastníma očima nemůžeš být postaven bez obžaloby, zármutku a zahanbení?

III. Rozum duše může skrze tento hlas jako v knize všechno v duši existující zlo dokázat, uvést na pravou míru, posoudit a rozlišit.

4) Nedoufej, že ode mne uslyšíš, co rozum dokazuje ve tvé paměti, co uvádí na správnou míru, co posuzuje a co rozlišuje. Nastav své ucho dovnitř, obrať nazpět oči srdce a vlastní zkušeností se naučíš, co se má činit. „Neboť kdo z lidí zná, co je v člověku, než jeho vlastní duch“ (1Kor 2,11)? Je-li pýcha, či závist, či touha po majetku, či ctižádost nebo nějaká podobná nemoc skryta, sotva bude moci ujíti této zkoušky. Jestliže byla vpuštěna necudnost, či loupež, či ukrutnost, či nějaký podvod nebo jiná vina, nezůstane viník skryt před tímto vnitřním soudcem a nebude moci před ním zapírat. Všechno to šimrání zvráceného požitku je totiž rychle pryč a veškerý půvab rozkoše je v krátkosti u konce. Vtiskl však do paměti mnohé hořké dojmy a zanechal zlé stopy. Do této truhlice spadá totiž jako do jímký na močůvku veškerá špína, vtéká do ní veškerá nečistota. Mohutná kniha, v níž je všechno zapsáno a to perem pravdy! Hořkost musí nyní snést žaludek, i když se zdálo, že při krátkém průchodu potěšila patro pomíjivou sladkostí. Lituji svůj žaludek, já bídny, lituji svůj žaludek! Jak bych totiž neměl litovat žaludek paměti, kde se nahromadilo tolik hniloby! Komu z nás, bratři, by se nehnušilo, toto vnější roucho, které má na sobě, kdyby je náhle viděl všude potřísněné špinavými zvrátky a ošklivým blátem? Zda by je hned rychle nesvlékal a pln odporu od sebe neodhodil? Kdo proto, ne svoje roucho, nýbrž sám sebe v nitru pod oním rouchem v takovém stavu nalezne, musí o to víc truchlit a být v srdci zdrcen, čím těsněji na sobě nosí to, co se mu hnusí. Nikoliv, ne tak, jak někdo odkládá své roucho, může pošpiněná duše odložit sama sebe. Kdopak z nás má tak velikou trpělivost a sílu, aby, jak čteme o Marii, sestře Mojžíšově, při pohledu na své tělo, které náhle zbělelo nějakou zlou leprou, dokázal se vyrovnaně zastavit a poděkovat Tvůrci? Co však jiného je toto tělo, ne-li onen tlení podléhající šat, který nosíme? Nebo co jiného znamená pro všechny vyvolené ona tělesná lepra než výchovnou otcovskou metlu a očistu srdce? Tam, ano tam nacházíme prudkou zkroušenost a nadmíru oprávněný důvod k bolesti, když se probudíme ze spánku bídny rozkoše a začínáme poznávat vnitřní malomocenství, které jsme si s velkou horlivostí a námahou sami přivodili. Když už někdo nemá v nenávisti své vlastní tělo, oč méně bude pak moci duše sama sebe nenávidět!

IV. Každý, kdo miluje nepravost, nenávidí prokazatelně nejen duši, nýbrž i své tělo.

5) Avšak snad někým pohne výrok žalmu: „Kdo miluje nepravost, nenávidí svou duši“ (Ž 10,6). Já však říkám: Nenávidí i své tělo. Nebo nemá je snad v nenávisti, když mu

připravuje den ze dne množství pekelných muk, když proti němu shromažďuje svou zatvřelostí a svým k pokání neochotným srdcem hněv pro Den hněvu? Ostatně se tato nenávisť projevuje jak vůči tělu, tak i vůči duši nikoliv zážitkem nýbrž výsledkem. Stejně tak totiž nenávidí šílenec své tělo, kdyby chtěl vložit svou ruku sám na sebe, protože rozumové uvažování je vypnuto. Je snad možno nějaký zločin hodnotit jako horší než nekajícnost srdce a zatvřelou vůli hřešit? Takový člověk přece klade zlovlně ruku sám na sebe, trhá a porušuje nikoliv sice tělo nýbrž duši. Jestliže jsi viděl člověka, který si škrábe ruce a dře je tak dlouho až krvácí, vidíš v něm názorně vyjádřenu podobnost s hříšnou duší. Následkem oné rozkoše je totiž bolest a po svědění následuje trápení. Nebylo to člověku neznámé leč lhostejné pokud se škrábal. Tak jsme vlastníma rukama nešťastné duše rozedrali tak jsme je zranili; neboť je to o to závažnější čin, čím vznešenější je duchovní stvoření, a čím obtížnější je jeho léčení. Přirozeně toto nedělám z horlivosti pro škodlivé nýbrž z jisté otupělosti a vnitřní necitlivosti. Uvolněný, nevázaný duch necítí totiž škodu způsobenou nitru, protože není v nitru nýbrž snad v břiše nebo pod břichem. Mimo to nacházíme smysl některých lidí zaměřených na mísy, jiných na peněženky. „Kde je tvůj poklad“, je psáno, „tam je i tvé srdce“ (Mt 6,21). Co je tedy tak překvapivého na tom, když duše necítí vlastní zranění, když v zapomnění na sebe je tažena daleko od sebe do vzdálené země? Potom se však stane, až se sama k sobě vrátí, že pozná, jak krutě sama sebe rozdrásala pod záminkou bídneho lovu. Nemohla to totiž cítit, pokud spěchala v neukojitelné chtivosti ukořistit nicotné mouchy a jako pavouci zdála se tkáti síť ze svého vlastního nitra.

6) O posmrtném trestu pro tělo a pro duši a o neplodném pokání.

K tomuto návratu však dojde nejpozději po smrti, když všechny dveře těla, jimiž vycházela duše ven, aby se venku potloukala a neúčinně se zabývala pomíjivou podobou tohoto světa, se uzavrou. Tak musí duše z nutnosti zůstat sama v sobě, protože nemá možnost od sebe odejít - nemá východiska. Tento návrat samozřejmě bude nanejvýš zhoubný, ba dokonce to bude bída věčná, neboť ona duše může více potom pociťovat lítost, ale nemůže konat pokání. Kde totiž chybí tělo, nemůže se uskutečnit žádný čin. Kde však není žádný čin, nelze také přirozeně nalézt žádné zadostiučinění. Proto pociťovat lítost znamená také jako pociťovat bolest; avšak konat pokání je lékem na bolest. Kdo totiž nemá ruce, nebude už nikdy moci pozvednout rukama své srdce do nebe. Kdo tedy před smrtí těla se nevrátil k sobě, musí nutně zůstat věčně sám v sobě. Avšak v jakém „já“? Jak se sám totiž v tomto životě utvořil, takovým se shledá, když se bude s tohoto světa loučit, pokud se, což se snad může stát - nestane časem ještě nešťastnějším; lepším se totiž nestane nikdy. Musí totiž sám toto tělo, které nyní odkládá jednou znovu vzít na sebe, a to nikoliv k pokání, nýbrž k potrestání, při čemž stav pro hřích samotný a tělo se zdá být do jisté míry podobný: tak jako vina může být vždycky jenom potrestána a nikdy usmířena, tak také v těle muka nikdy neskončí, ani tělo samo nemůže být v mukách zničeno. Oprávněně tedy tak odplata bude trvat věčně, protože vina nikdy nemůže být zmírněna, tkáň těla nemohou nikdy zmizet, aby potrestání těla také současně nebylo nuceno skončit. Komu toto, bratři moji, nahání strach, ten si dává pozor. Kdo se chová nepozorně, ten do toho spadne!

V. *V době přítomné musíme cítit a udusit červa svědomí a ne jej chovat a vyživovat až do nesmrtelnosti.*

7) Abychom se tedy vrátili k tomu hlasu, od něhož jsme vyšli: je pro nás skutečně užitečné vrátit se do srdce pokud k němu ještě vede cesta na níž nám chce Bůh ukázat svou spásu; On, který s tak velikou láskyplnou horlivostí tam volá zpět rouhače. Nesmí nás zkrušit prozatím to, že pociťujeme hlodání vnitřního červa ani nás nesmí přemoci jistá nebezpečná citlivost duše nebo zničující malátnost tak, že bychom chtěli přejít přítomnou nepřijemnost. Je přece nejlepším cítit červa tehdy, kdy může být i udušen. Proto ať nyní bodá, aby zemřel, a

svým umíráním postupně přestal hlodat. Má prozatím jen nahlodat hnilobu, svým hlodáním ji hubit a sám být stejným způsobem vyhuben, aby nezačal být chován pro nesmrtelnost. „Červ ve vás,“ praví se, „nezemře a oheň ve vás neuhasne“ (Iz 66,24). Tváří v tvář tomuto hlodání kdo obstojí? Mnohonásobná útěcha ulehčuje totiž nyní bolest žalujícího svědomí. Dobrotivý je Bůh, který nedopustí, abychom byli pokoušeni nad naše síly, ani, aby nás tento červ nad únosnou míru trápil. Především na počátku obrácení mírní vředy olejem milosrdenství tak, že nepoznáme ani rozměr nemoci ani obtíž léčby nad únosnou míru. Spíše se nám zdá, že se na nás usmívá jistá lehkost, která později zmizí, když tomu, který už má smysly vyzkoušené, je uložena tvrdý boj, aby zvítězil a zakusil, že moudrost je mocnější než vše ostatní. Jakmile ovšem člověk prozatím uslyší hlas Pána: „Vy rouhači, vraťte se zpět do srdce“ (Iz 46,8) a po objevení tolika špíny ve vnitřním prostoru chce jednotlivě vynést, když při pečlivém zkoumání zjistí, jakou cestou toto všechno sem proniklo, pak se bez jakékoliv obtíže otevře jeho pohledu otvor nebo lépe otvory. Avšak z tohoto pozorování mu nevznikne malá bolest, když objeví, že tato smrt si našla vstup vlastními okny. Mnoho zdá se totiž vpustila drzost očí, mnoho rozkošnické uši, mnoho také rozkoš z čichání, chutnání a dotýkání. Duchovní neřesti však, o nichž jsem se zmínil před tím, tělesný člověk v jejich zvláštnosti ještě sotva objeví. Proto se stane, že to, co je závažnější, zpozoruje jen málo nebo vůbec ne a méně je sužován vzpomínkou na pýchu a závist než na necudnosti a činy bezectné.